

lighedsnormen) er udtryk for retssikkerhedsbetragtninger, der generelt medfører, at en skadevolder kun ifalder ansvar, hvis han har handlet uforsvarligt ud fra en konkret vurdering af de faktiske omstændigheder, der førte til skaden. Der lægges således vægt på skadevolderens subjektive forhold.

I særlige tilfælde er man dog såvel i retspraksis som i lovgivningen gået videre - miljøerstatningsloven om objektivi erstatningsansvar er et eksempel herpå.

Uforsvarlighedsnormen er et smidigt instrument, der giver mulighed for en konkret vurdering af forurenerens eventuelt dadelværdige forhold som forudsættning for at ifalde ansvar.

Myndighederne pålægges til gengæld en bevisbyrde, der i jordforureningsammenhæng vil kræve en omfattende indsats. Myndigheden skal således bevise hvordan forureningen er sket, om forureningens opståen skyldes uforsvarlig adfærd, og om et eventuelt ansvar er forældet.

Opdages forureningen, så snart denne sker, vil det ofte være muligt at løfte denne bevisbyrde - og retspraksis i sager om erstatning viser, at der er tale om et strengt ansvar. I det omfang, der er tale om egentlige overtrædelser af regler eller vilkår, vil en erstatnings-sag også medføre en erstatningspligt.

Problemerne må forventes navnlig at opstå i de sager, hvor forureningen først opdages lang tid efter, at den er sket, f.eks. først efter at en virksomhed har forladt grunden. Her vil myndighederne ofte have vanskeligt ved at løfte bevisbyrden med hensyn til, om den konkrete forurener har opført sig uforsvarligt.

I de egentlige uheldstilfælde vil forureneren efter erstatningsretlige principper ikke kunne mødes med påbud, men der er i praksis tale om en meget vanskelig grænsedragning.

Som typeeksempel kan nævnes nyere sager om utætte villatanke (tanke til fyringsolie), hvoraf mange tankeejere efter erstatningsretlige principper ikke vil kunne påbydes afværge en forurening. Udviklingen i retspraksis har medført, at mens forsikringsselskaberne tidligere som regel afholdt udgifterne til en oprensning efter utætte villatanke, afvises dette nu generelt.

Som andre typeeksempler, hvor en forurener ikke vil kunne mødes med påbud, såfremt erstatningsretlige synspunkter lægges til grund, kan nævnes forureninger som følge af hærværk og brand, der opstår uden ejerens skyld.

Konsekvenserne af at lade erstatningsretlige principper normere påbudsadgangen må forventes at blive, at myndighederne i en række tilfælde på forhånd opgiver overhovedet at fremsætte noget krav over for

forureneren. Den nødvendige indsats må så betales af det offentlige. I de tilfælde, hvor myndighederne beslutter at meddele påbud, må der forventes en række retssager. Erfaringerne i dag viser således, at påbudsadressaten meget ofte påstår, at forureningen ikke skyldes uforsvarlig adfærd - for eksempel i tærings-skadesagerne.

Erstatningsretten er sædvanligvis et domstolsanliggende med inddragelse af advokater, bl.a. fordi denne som beskrevet overfor indeholder meget komplekse problemstillinger, som i høj grad beror på en vurdering af de konkrete forhold, bevisbyrderegler m.v. Sådanne vurderinger er fremmede i en offentligretlig regulering, hvis formål er at beskytte menneskers sundhed og miljøet, og vil derfor være et usædvanligt grundlag for miljømyndighedernes skønsmæssige afgørelser om påbud. Generelt må det nok konstateres, at miljøforvaltningerne ikke er egnede til at foretage disse vurderinger.

Selv om der med årene via stadigt flere domstolsafgørelser vil udvikle sig en klarere retstilstand, vil systemet medføre, at det offentlige må foretage flere oprensninger med heraf følgende øgede udgifter for det offentlige, og at en række forureninger ikke fjernes.

Påbudsadgangen efter miljøbeskyttelsesloven i øvrigt anvendes alene under iagttagelse af almindelige forvaltningsretlige regler.

Skønner miljømyndigheden, at en virksomhed giver anledning til væsentlig forurening, kan virksomheden påbydes fremover at imødegå miljøproblemet ved en skærpelse af miljøkravene, også selv om der er tale om en lovlig drift, og selv om udgifterne til at efterkomme påbuddet er tyngende. Dette gælder, uanset om miljøproblemet skyldes uforsvarlig adfærd. Kan miljøproblemet ikke løses, kan myndigheden i sin yderste konsekvens nedlægge forbud mod virksomheden fortsatte drift. Virksomheden kan ligeledes afkræves undersøgelser og oplysninger om, hvilken forurening den giver anledning til.

I det mere fremadrettede aspekt er der således ingen tvivl om, at reguleringen i miljøbeskyttelseslovgivningen ikke forudsætter, at miljømyndighederne godtgør en uforsvarlig adfærd i erstatningsretlig forstand.

Det forekommer umiddelbart vanskeligt at se grundelsen for at indføre forskellig adgang til at regulere virksomheders forhold, alt efter om der er tale om fremtidige udledninger eller allerede stedfunden forurening. I begge situationer kan der være tale om udgiftskrævende foranstaltninger og ændringer i de bestående forhold. Praksis vedrørende indgreb i virksomheders bestående forhold viser da også, at myndighederne under iagttagelse af proportionalitetsprin-